

GHESAURUS

Tanulmányok
Szentmártoni Szabó Géza
hatvanadik születésnapjára

Szerkesztette
CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN

rec.iti
Budapest • 2010

A kötet megjelenését támogatta

Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata

és a szerzők

A borítón látható portré 2007 áprilisában készült Nyizsnyij-Novgorod városában, a moszkvai Magyar Kulturális Intézet szervezésében létrejött Balassi-program sorozat alkalmával (fotó: Csörsz Rumen István)

© Szerzők, 2010.

ISBN 978-963-7341-86-1

Kiadja a *rec.iti*, az MTA Irodalomtudományi Intézetének recenziós portálja
<http://rec.iti.mta.hu/rec.iti>

Borítóterv: Meszlényi Attila

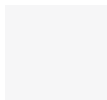
Tördelés: Csörsz Rumen István

Kötetterv, képszerkesztés: Szilágyi N. Zsuzsa

Kontrollszerkesztés, korrekció: Földes Zsuzsanna

Latin szövegek korrekciója: Lengyel Réka

Nyomda és kötészet: Print&Go Nyomda

H. HUBERT GABRIELLA

Radvánszky János kódexe (Stoll 127. sz.)*

A Radvánszky-család többféle módon is kiemelkedő szerepet játszott a Balassi-kultusz ápolásában;¹ a legjelentősebb ezek közül, hogy Radványban, majd Sajókázán megőrizte a XVII. század utolsó harmadától kezdve egészen 1950-ig a Balassa-kódexet. Radvánszky II. János (1666–1738)² ki is másolt belőle egy-egy verset, és Balassi-követőként maga is szerzett szerelmes költeményeket. Versgyűjteménye, amelyet a szakirodalomból már ismerhettünk, sajnos elkallódott. Stoll Béla 1963-as és 2002-es bibliográfiája³ elveszettként regisztrálja. Öröndetes esemény, hogy a kézirat 2008-ban előkerült. Radvánszky János gyűjteménye fontos forrás a Balassi-kutatás, a költő befogadástörténete, a XVII. századi nemesi költészet és a magyar népies költészet hagyományának a kutatása szempontjából.

Ki volt Radvánszky II. János? Az eddigi értékelések a Rákóczi-szabadságharc eszméihez és evangélikus vallásához hű nemesként mutatják be. A szabadságharc szakirodalmában gyakran találkozhatunk nevével. A vajai kastély parkjában a Rákóczi-szabadságharc több jeles személyisége kapott szobrot, így Radvánszky János is; Lóránt Zsuzsanna szobrászművész alkotása 1983-ban készült.⁴

* Készült az OTKA K 77776-os pályázatának támogatásával.

- 1 A Balassi-kultusszal kapcsolatos szerteágazó szakirodalom: STOLL Béla, *Balassi-bibliográfia*, Bp., Balassi, 1994 (Balassi-füzetek, 1); SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, *Balassi-bibliográfia (1994–2000)*, ItK, 105(2001), 107–127.
- 2 Életrajzát először fia, Radvánszky László írta meg: *A Radvánszky család története 1738-ig*, ford. R. Kiss István, Sajókaza–Rimaszombat, Lévai Izsó, 1905, 28 skk. (Közlemények a br. Radvánszky levéltárból, VII, 4).
- 3 STOLL Béla, *A magyar kézíratos énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája (1542–1840)* – 1. kiadás: Bp., Akadémiai, 1963; 2. kiadás: Bp., Balassi, 2002 – 127. sz.
- 4 Köszönöm Sipos Gyulánénak (Vay Ádám Múzeum), hogy elküldte a szobor fényképét.

Radvánszky János élete és munkássága megérdemelne egy újabb, külön monográfiát is, amelyben megtalálhatóak lennének az eddig különböző helyeken megjelent közlemények és adatok, forrásközléssel kiegészítve. A monográfiában helyet kaphatna a Caraffa általi elfogatás, az elveszett birtokok visszaszerzéséért folytatott küzdelem, a II. Rákóczi Ferenc tanácsosaként és kincstárnokaként végzett tevékenység, az 1711 utáni visszavonult élet, fainak neveltetése, a szellemi életben betöltött szerepe és költészete. Közvetlen forrásként naplói, levelei, kalendáriumokba írt jegyzetei, országgyűlési naplói, versei szolgálhatnak.⁵

Személye és költészete tehát nem merült feledésbe az évszázadok során. A kései utód, Radvánszky Béla munkásságában nagy szerepet játszott a radványi és sajókazai könyvtár és levéltár értékeinek közzététele. Először 1904-ben az ItK-ban,⁶ majd 1905-ben külön is megjelentette Radvánszky János verseit az akkori helyesírásnak megfelelő átírt változatban.⁷ Néhány Radvánszky-vers azóta bekerült különböző antológiákba⁸ és az egyik régi magyar irodalmi szöveggyűjteménybe is.⁹ Hopp Lajos az akadémiai irodalomtörténetnek *A kegyes-érzelmes irodalom* fejezetében adott róla pályaképet.¹⁰

Versei eddig még nem jelentek meg az RMKT XVII. századi sorozatában. A kritikai közlés forrásául szolgáló eredeti szövegek sok ideig lappangtak. Radvánszky Béla 1904-es, illetve 1905-ös közlésének egyik fő forrása még Radvánszky János saját kezével írt ifjúkori versgyűjteménye volt, amelyet eredetileg Radványban, majd Sajókazán őriztek. A kéziratos énekeskönyvek bibliográfiájában¹¹ a Radvánszky János legtöbb versét megőrző kézirat lelőhelyeként a következő szerepel:

5 KOSÁRY Domokos, *Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába*, I, Bp., Tankönyvkiadó, 1970, 727.

6 ItK, 14(1904), 129–146, 266–285.

7 *Radvánszky János versei (1666–1738)*, bev., kiad. RADVÁNSZKY Béla, Bp., Athenaeum, 1905 (Közlemények a br. Radvánszky-család levéltárából, I, 3). Itt részletes életrajz is olvasható. A Radvánszky Béla kézirathagyatékában található másolatok szerint (Evangélikus Országos Levéltár, 27. tétel) a kiadás után is előkerültek még Radvánszky János-versek a családi levéltárban: alkalmi költemény (*Már porrá vált kézzel emelt három tornyán*), *Præparatio ad mortem (Könyörülj rajtam, Jézusom)*, töredék (*Méznél edesb valál ezelőtt mindenben*), Horatius-fordítás (*Míg kedvedben voltam, s egyedül szerettél*). A MOL Radvánszky-anyagában a versek eredeti kéziratát egyelőre még nem kutattam.

8 Klaniczay Tibor, Komlovszki Tibor és Kovács Sándor Iván válogatásában: *Hét évszázad magyar versei*, szerk. KIRÁLY István, KLANICZAY Tibor et al., Bp., Szépirodalmi, 1979, I, 521; *Magyar költők 17. század: A kuruc kor költészete*, szerk. KOMLOVSZKI Tibor, Bp., Szépirodalmi, 1990, I, 630–633; *Hét évszázad magyar költői*, szerk. KOVÁCS Sándor Iván és LAKATOS István, Békéscsaba, Tevan, 1996, 384–385.

9 *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalomból*, II, *Barokk és késő-barokk rokokó*, szerk. KOVÁCS Sándor Iván, Bp., Osiris, 2000, 753–759 (Osiris tankönyvek). Itt Radvánszky költészetének átfogó összegzése is olvasható.

10 *A magyar irodalom története 1600-tól 1772-ig*, szerk. KLANICZAY Tibor, Bp., Akadémiai, 1964, 355–356.

11 STOLL, *i. m.*, 127. sz.

„Ismeretlen helyen”. Tartalmát Stoll Béla csak Thaly Kálmán másolata alapján¹² tudta megadni. Thaly szintén nem betűhíven, hanem a korabeli helyesírás szerint másolta le a szövegeket. *Radvánszky János kódexe* Stoll Béla bibliográfiájának 2002-es megjelenése óta szerencsés módon előkerült. Jelenleg a sajkóközi Radvánszky-könyvtár többi könyvét is őrző Evangélikus Országos Könyvtárban (Budapest), a Régi és Ritka Könyvek gyűjteményében található, jelzete: R 1.581.

Miért lappangott az utóbbi évekig ez a kézirat? Tudjuk, hogy Radvánszky Kálmán (1887–1965) a sajkóközi Radvánszky-könyvtárat 1949-ben az evangélikus egyháznak ajándékozta. Néhány családi ereklyeként őrzött könyvtől és kézirtattól – így a *Balassa-kódextól* – azonban haláláig nem akart megválni. Tudjuk, hogy mégis meg kellett tőlük válnia: a kéziratokat és nyomtatványokat 1950-ben az OSZK-ba szállították.¹³ A Radvánszky János verseit tartalmazó vékony kötetet valószínűleg Radvánszky Kálmánnak sikerült elrejtene a hozzá kiszálló „hatósági közegek” és az OSZK-bizottság elől. Ez a Radvánszky-kézirat különösen fontos megtartó erő lehetett hányattatásaiban az ősök tiszteletét ápoló Radvánszky Kálmán számára. A versgyűjtemény a tulajdonos halála után mintegy negyven évig lappangott, mígnem az internet segítségével előkerült, és megtalálta helyét a többi sajkóközi Radvánszky-könyv között, az Evangélikus Országos Könyvtárban.

A kódex leírása

Keletkezési ideje: Stoll Béla bibliográfiája (127. sz.) 1693–1696 közé helyezi a kéziratot. Két datált vers található a kötetben: a 14. vers, a Balassi-átirat 1693-ban keletkezett, a 16. pedig 1694-ben. Radvánszky Béla indoklás nélkül az 1. verset 1693 előttre, a 15.-et pedig 1694-re keltezte. A kézírás alapján a 17.-et ifjabb kori műnek tartotta. A kézirat Radvánszky János keze általi tisztázata, versgyűjteménnyé szerkesztett mű. A keletkezés terminus *post quemje* eszerint 1694.

Terjedelme: 29 levél, amelyből az 1–26. levél 195×157 mm; a 27. levél 190×157 mm, eltérő papíron; a 28–29. levél kihajtható, 152×177 mm.

Kötése: XX. század eleji, barna, márványozott, kemény táblás félbőr kötés. A gerincen aranyozás: *RADVÁNSZKY JÁNOS VERSEI*.

A verseket tartalmazó kézirtattal először a Történelmi Társulat jelentésében találkozhatunk, amely a radványi Radvánszky-levéltárban tett feltáró munkájáról szól (1874). Eszerint létezett egy XVIII. század végén egybekötött, különböző korokból származó, többnyire negyedréteglevelekből álló kézirat. Thaly Kálmán leírása szerint a kézirtatnak a következő részei voltak:

12 OSZK Fol. Hung. 1390/II, 240a–253b.

13 A 15 tételnyi anyag az evangélikus egyház – az Evangélikus Országos Könyvtár – tulajdonjogának a fenntartásával, letétként ma is az OSZK-ban található. H. HUBERT Gabriella, *A sajkóközi Radvánszky-könyvtár története*, Szeged, JATEPress, 1998, 90 skk.

– 16 olyan ének, melyeket Radvánszky János „az 1693-ik év őszén felső-almási birtokán, és 1694. elején Besztercebányán, különféle kútfőkből – köztük Balassa kézirati költeményeiből is, a mi jó ízléséről tanúskodik – egybeválogatván, számos helyütt saját alakításai s toldozásai szerint összeirogatott”. (Ezt a 16 verset másolta le azután Thaly, OSZK Fol. Hung. 1390/II. jelzet alatt.)

– egyéb 1675–1782 között szerzett versek.¹⁴

Ha megnézzük azonban Baros Gyulának erről a versgyűjteményről készült 1903-as, illetve 1904-es leírását, azt látjuk, hogy abban már nem szerepelt a Radvánszky János kézírásával leírt 16 ének, hanem csak az 1675–1782 közötti költemények.¹⁵ Az eredeti kötetből valószínűleg Radvánszky Béla emelte ki a Radvánszky János kézírásával leírt részt. A külön kötetbe formált kéziratához még két, eredetileg különálló levél került. Radvánszky Béla az 1904-es, illetve 1905-ös közlésében a ma *Radvánszky János kódexeként* ismert kötet 27a levelén lévő vallásos fohászról még így írt: „Negyedíven Radvánszky János ifjabbkori írása. Úgy látszik, el is lett valakinek küldve, mert össze van hajtogatva és fekete viasszal le is volt pecsételve.”¹⁶ A kódexbe Radvánszky Béla azután ezt a kéziratlevelet 27. levélként bekötötte; ma is jól látható, hogy más a papír anyaga, láthatóak a hajtogatás és a pecsét nyomai. Ezenkívül 28–29. levélként egy szintén összehajtogatott, elküldésre szánt levélfogalmazvány található, melyen egy más forrásból ismert vers két versszaka olvasható (lásd alább).

Radvánszky Béla tehát a Thalynál még egy kötetként leírt versgyűjteményt két kötetbe választotta szét:

1. *kötet*: Radvánszky János versei, illetve az ő kézírásával leírt egyéb versek – mai elnevezéssel ez a *Radvánszky János kódexe* (STOLL 127. sz.). Ősének verseit Radvánszky Béla adta ki. Ma ez a kötet található meg az Evangélikus Országos Könyvtárban.
2. *kötet*: 1675–1782 közötti versek – mai elnevezéssel: *Radványi verseskönyv* (STOLL 476. sz.). A versgyűjtemény verseinek kiadását Radvánszky Béla fiai nevelőjére, Baros Gyulára bízta. A kötetet ma a MOL-ban őrzik.

A kódex egyéb jellegzetességei: A verseket Radvánszky János írta, illetve tisztázta le sorokra tördelve. Az 1a levél tetején és szélén kivakarás nyomai láthatóak. A piros és grafit ceruzával írt néhány megjegyzés és kiemelés vagy Radvánszky Bélától, vagy Thaly Kálmántól származik.

14 THALY Kálmán, *Jelentése a Radvánszky- és gr. Csáky- (szepesmindszenti) levéltárak Rákóczi-kori adatairól*, Száz, 9(1875), 100.

15 BAROS Gyula, *Radványi verseskönyvek*, Bp., Athenaeum, 1905, 23–29 (Közlemények a br. Radvánszky-család levéltárából, II, 1). Először ugyanezzel a címmel: ItK, 13(1903), 316–322.

16 RADVÁNSZKY, *i. m.*, 49.

A kódex tartalma

1. 1a–1b – Radvánszky János: *Ó, mely hamarsággal múlnak világi jók!*

Cím: *Heu quam cuncta abeunt celeri mortalia cursu!*

4 versszak.

Metrum: a12(6,6), a12(6,6), b6, b6, c6, c6.

OSZK Fol. Hung. 1390/II, 240a–240b;¹⁷ RADVÁNSZKY 25.¹⁸

2. 2a–3b – Radvánszky János: *Orpheusnak lantja.*

Cím: 1. *Iste suum medicamen habet, sed non ego laesus.*

5 versszak.

Metrum: a6, a6, b7, c6, c6, b7, d6, d6, b7.

OSZK Fol. Hung. 1390/II, 240b–241b; RADVÁNSZKY 26–27.

3. 3b–4b – Radvánszky János: *Emberi elmének nyugbatatlan volta.*

Cím: 2. *Curantur nulla vulnera Cordis ope.*

9 versszak.

Metrum: a12(6,6), a12(6,6), a12(6,6), a12(6,6).

OSZK Fol. Hung. 1390/II, 241b–242a; RADVÁNSZKY 27–28.

4. 4b–5a – Radvánszky János: *Állj meg, te, bús penna! Ne siess dolгодban.*

Cím: 3. *Consolatio.*

3 versszak.

Metrum: a12(6,6), a12(6,6), b6, b6, c6, c6.

OSZK Fol. Hung. 1390/II, 242b; RADVÁNSZKY 28.

5. 5a–5b – Radvánszky János: *Magamat ajánlom szívemnek szívében.*

Cím: 4. *Amicae Literae.*

2 versszak.

Metrum: a12(6,6), a12(6,6), b12(6,6), b12(6,6).

OSZK Fol. Hung. 1390/II, 243a; RADVÁNSZKY 28.¹⁹

6. 5b–6a – Radvánszky János: *Vérsedet, édesem, vettem nagy kedvesen.*

Cím: 5. *Responsio super eadem.*

5 versszak.

Metrum: a12(6,6), a12(6,6), a12(6,6), a12(6,6).

OSZK Fol. Hung. 1390/II, 243a–243b; RADVÁNSZKY 29.

---

17 Thaly Kálmán három szöveget közölt a *Figyelő*ben (1876, 1, 300; 1878, 5, 154–155).

18 RADVÁNSZKY, *i. m.*

19 Ez a vers eljutott a legpopulárisabb regiszterbe is: manapság esküvői meghívóhoz idézetként, Bálint-napi versként is ajánlják az interneten.

7. 6b–8a – Balassi Bálint: *Cupido szívemben sok tüzes szikrákkal szerelmét most újítja.*

Cím: 6. *Christina nevire.*

10 versszak.

Metrum: a19(6,6,7), a19(6,6,7), a19(6,6,7).

Balassa-kódex 2, 141; OSZK Fol. Hung. 1390/II, 243b–245a; RPHA 237.

8. 8a–8b – Balassi Bálint: *Mint sík mezőn csak egy szál fa, egyedül, úgy élek.*

Cím: 7.

10 versszak.

Metrum: a14(8,6), a14(8,6).

Balassa-kódex 49; OSZK Fol. Hung. 1390/II, 245b; RPHA 997.

9. 8b–10a – Radvánszky János: *Kegyesem engemet hivat levelében.*

Cím: 8. *Azon keseregh az vers szerző, hogy Kegyesinek nem udvarolhat, ha szintén levele által hivatatnékis.*

10 versszak.

Metrum: a12(6,6), a12(6,6), b9, b9. A szótagszám a 3–4. sorban erősen ingadozó.

OSZK Fol. Hung. 1390/II, 246a–246b; RADVÁNSZKY 29–30.

10. 10a–11a – Radvánszky János: *Igen is méltó volt aztat elkövetni.*

Cím: 9. *Megb sajdétvan egy Baráttya titkos szerelmit, illy Tátossan felel versire, fedvén alatomban álbatalanságrul Kegyesit.*

8 versszak.

Metrum: a12(6,6), a12(6,6), a12(6,6), a12(6,6).

OSZK Fol. Hung. 1390/II, 246b–247a; RADVÁNSZKY 30–31.

11. 11a–12b – Radvánszky János: *Semmi újas dolgot most előmben nem hoz.*

Cím: 10. *Kezibe jutvan ezen replica, ha szintin nebezen temperalbattayais keményeb szoktul versit, így felel rea:*

9 versszak (az utolsó versszak címe: *Conclusio*).

Metrum: a12(6,6), a12(6,6), a12(6,6), a12(6,6). *Conclusio*: a8(4,4), a8(4,4), a8(4,4), a8(4,4), a8(4,4), a8(4,4).

OSZK Fol. Hung. 1390/II, 247b–248b; RADVÁNSZKY 31–32.

12. 12b–13a – Rimay János: *Ne csudáld szívemet, hogy ilyen keserves.*

Cím: 11. *Kegyesse után keseregh.*

6 versszak.

Metrum: a12(6,6), a12(6,6), a12(6,6).

Balassa-kódex 150; OSZK Fol. Hung. 1390/II, 248b; RPHA 1050.

13. 13a–14a – Balassi Bálint: *E világ sem kell már nekem.*

Cím: 12. *Hogy Kegyessire találá, így köszene nékie.*

6 versszak.

Metrum: a8(4,4), a8(4,4), a8(4,4), a8(4,4).

Balassa-kódex 63; OSZK Fol. Hung. 1390/II, 249a–249b; RPHA 304.

14. 14a–15a – Balassi Bálint: *Ha ki akar látni két eleven kutat.*

Cím: 13. *Keseregven szerencsétlenségin, sokféle dolgokhoz hasonlítja magát:*

10 versszak.

Metrum: a12(6,6), a12(6,6), a12(6,6).

Balassa-kódex 76; OSZK Fol. Hung. 1390/II, 249b–250a; RADVÁNSZKY 33; RPHA 456.

Radvánszky János 1693-ban, a Hont megyei Felsőalmáson tartózkodva aktualizálta, illetve változtatta meg több helyen Balassi szövegét.

15. 15a–17a – Radvánszky János: *Éltessen az Isten jó egészségében.*

Cím: 14. *Ez nem vers szerzőnek találmánya, hanem Cupido nyughatatlanágában fetrengő edgy Arva személy levelinek más nyelvből ez versekben való hozatása; kéikben nem hogy bizelkedet volna magának, es sok affectussok kín hagyassával temperalta, az mint lehetet, őiket. Notáját edgy Franczia énekhez szabván.*

14 versszak.²⁰

Metrum: a12(6,6), a12(6,6), a12(6,6), a12(6,6).

OSZK Fol. Hung. 1390/II, 250a–251b; RADVÁNSZKY 33–35.

16. 17b–24b – Radvánszky János: *Hogy minap vadásztam.*

Cím: 15. *Inventio Poëtica.*²¹ *Venussal való Discursussa az vers szerzőnek, Mellyben jo Társat ígér nékie, küldvén Krivan hedgye felé:*

24 versszak.

Metrum: a6, a6, b7, c6, c6, b7, d6, d6, b7.

OSZK Fol. Hung. 1390/II, 251b–253b; RADVÁNSZKY 35–41.

A verset 1694. március 9-én, Besztercebányán szerezte.

25a–26b – üres.

20 RADVÁNSZKY Béla (*i. m.*, 34–35), tévesen úgy gondolta, hogy mivel hiányzik a 11. strófa 1–2. sora, itt egy új vers kezdődhetett, s a 16b lap után egy levél hiányzik a kódexből. A 12–14. versszakot szintén külön versnek vette. A verseket Radvánszky János beszámolta, ezért egyértelmű, hogy nem három, hanem egy versről van szó. Thaly a másolatában (251a) a következőt írta a 11. versszak 1–2. sorának hiányáról: „E stropha két első sorának csak az üres helye van meghagyva; tán ez volt amaz »elrejtett értelmű szó?» (12. versszak: *Látom elbúsultál elrejtett értelmű szómon...*).

21 Értelmezése: TÓTH Tünde, *Balassi Bálint és az inventio poetica*, Palimpszeszt, 8. szám, http://irodalom.elte.hu/palimpszeszt/08_szam/02.htm.

17. 27a – Radvánszky János: *Ínségem korán [?] hozzád, ó, én Uram*

Eredetileg külön álló lapon lévő istenes vers töredéke, 3 és fél versszak. Radvánszky Béla az íráskép alapján Radvánszky János ifjabb kori kísérletei közé sorolta.

Metrum: a11(5,6), a11(5,6), b11(5,6), b11(5,6).

RADVÁNSZKY 49.

27b, 28a, 29b – üres

18. 28b–29a – *Egyetleneg y kincsem az én életemben.*

A kötetbe bekötött, összehajtogatott, elküldésre szánt levélen a vers 1–4. és 17–20. sora, a többi verssor számára üresen van hagyva a hely. Az ismeretlen szerző 32 soros verse megtalálható a *Radványi verseskönyv*ben. Baros Gyula XVII. század végi szerzeménynek tartotta.²²

Metrum: a12(6,6), a12(6,6).

Thaly a Radvánszky-versgyűjtemény lemásolását ezzel a megjegyzéssel zárta: „Eddig a Radvánszky János kezével írt, úgy látszik, részben általa is szerzett s *átidomítgatott* tizenhat vers.”²³ Eckhardt Sándor az „epigonok” közé sorolta őt.²⁴ Radvánszky János költészete adalék a Balassi-, Rimay- és Zrínyi-imitáció kutatásához. A követett mintákhoz való viszonyt a versek és a kötetkompozíció jövőbeni retorikai és poétikai elemzése minősítheti.

Horatius, Balassi, Rimay és Zrínyi versei Radvánszky János kedvenc olvasmányai közé tartoztak, hatásuk költészetében több helyen kimutatható.²⁵ Itt most csak három jellemző példát idézek. Radvánszky nemcsak beillesztette versei közé Balassi költeményét, hanem Zrínyire való utalással meg is változtatta a *Mint sík mezőn...* kezdetű vers 5. versszakát:

Irigyektől mert olly nehéz én vigasztalomhoz
Nékem jutnom, mint *Juhászának* az szép Violához.
[Balassinál: „Nekem jutnom mint *Teuistül* az szip Violához.”]

Radvánszky János a *Juhászának* szó elé egy jelet is tett, és a belső margóra a következő megjegyzést írta: „(: kirü[ ] Zriny M[iklós] ir :)”²⁶

A másik példa: Radvánszky a *Ha ki akar látni két eleven kutat* kezdetű Balassi-versben nemcsak az utolsó két versszakot aktualizálta, hanem a 4. sort (*Az én sze-*

22 STOLL, *i. m.*, 476. sz., 10–11. Kiadta BAROS, *i. m.*, 24, 94.

23 OSZK Fol. Hung. 1390/II, 253 b.

24 OSZK Fol. Hung. 1390/II, 253b. ECKHARDT Sándor, *Balassi Bálint utóélete = Balassi-tanulmányok*, Bp., Akadémiai, 1972, 408 (Irodalomtörténeti Könyvtár, 27).

25 RADVÁNSZKY, *i. m.*, 11.

26 A kötés miatt a szöveg nem látszik teljesen.

relmesem háládatlanságán) Szerencsétlen sorsom boldogtalanságán-ra, a 20. sort pedig (Bízitek csak egyedül egy vidám kegyesbe) Bízitek csak egyedül egy igaz Istenben-re változtatta át, személyes sorsához-hitéhez kötve ezzel a költeményt. Ugyanakkor a nagy elődöktől eltérően Radvánszky vallásos verseket nem másolt bele versgyűjteményébe.

A harmadik példa a konvencionális névcserén alapul: a bemásolt Rimay-versben (*Ne csudáld...*) az utolsó versszakban Lydia nevét változtatta át Radvánszky a Zrínyi-féle Violára. Az imitáció egy másik fokán saját szerelmese (későbbi felesége) nevével – *Mária* – cserélte fel Balassi *E világ sem kell már...* kezdetű versének *Juliáját*.

Radvánszkynek a házasságáig (1694. április 18.) szerzett, illetve más költőktől bemásolt 1–15. számú éneke olyan lírai történet, melyet az elején álló, szám nélküli filozófiai költemény helyez tágabb értelmezési körbe. A kódex kötetkompozíciója, a verseslevél-ciklus és a beillesztett Balassi-versek annak bizonyítékai, hogy Radvánszky a *Balassa-kódex* lírai önéletrajzának értő olvasója volt.